

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ

Α. Κουτσούρης

Γεωπονικό Παν/μιο Αθηνών

koutsouris@aua.gr

Ενδογενής ανάπτυξη

- αξιοποίηση των τοπικών πόρων
- τοπικός προσδιορισμός των αναπτυξιακών προοπτικών - στόχων
- τοπικός έλεγχος της αναπτυξιακής διαδικασίας - υλοποίησης
- διατήρηση των ωφελειών της ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο

Αειφορία

- Η υιοθέτηση της έννοιας της αειφορίας καλεί για μια δυναμική ισορροπία μεταξύ πολλών παραγόντων: κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών απαιτήσεων και της ανάγκης προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος
- Η επίτευξη ενός αειφόρου μέλλοντος δεν είναι μια πορεία με καθορισμένο τέλος αλλά μια *συνεχής διαδικασία τοποθέτησης ερωτημάτων, διαλόγου, συνεργασίας, σχεδιασμού και δεσμεύσεων* όσον αφορά στην ανάληψη δράσεων στις οποίες θα εμπλέκονται όλα τα κοινωνικά υποκείμενα

Διαχείριση φυσικών πόρων

- Σε κάθε περίπτωση περιβαλλοντικής διαχείρισης το «τί και πώς» θα είναι το αντικείμενο της διαχείρισης συμπεριλαμβάνει ανθρώπους και σχέδια: ένα εύρος ανθρώπων που έχουν διαφορετικές απόψεις σε θέματα που είναι μάλλον αμφισβητούμενα (δηλ. προκαλούν διαμάχες).

Κριτικές

- Τις τελευταίες δεκαετίες αυξάνεται η κριτική της «τεχνοκρατικής ή συμβατικής διαχείριση των φυσικών πόρων» η οποία βασίζεται στην «από τα πάνω» εφαρμογή της επιστήμης με στόχο την πρόβλεψη και τον έλεγχο του φυσικού κόσμου. Οι κριτικές αυτές επικεντρώνουν στο ότι η «συμβατική διαχείριση» δεν λαμβάνει υπόψη και άρα δεν ανταποκρίνεται τις κοινωνικές και οικολογικές παραμέτρους και τις συστημικές συσχετίσεις τους.

Κριτικές (II)

- Πολλές κοινότητες έχουν εκτεταμένη γνώση στη βάση της παρατήρησης και της αλληλεπίδρασής τους με το φυσικό περιβάλλον. Η τοπική οικολογική γνώση αναφέρεται σε «ένα μεγάλο εύρος πρακτικών δεξιοτήτων και ευφυΐας που αποκτήθηκαν ως απόκριση σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον».
- Η αξιοποίηση αυτής της γνώσης μπορεί να βελτιώσει την κατανόηση των τοπικών συνθηκών, τη λήψη αποφάσεων πιο κατάλληλων για τις συγκεκριμένες συνθήκες, την ευέλικτη και αειφόρο χρήση των πόρων καθώς και να συμβάλει στη μείωση των συγκρούσεων και της καχυποψίας που προκύπτει όταν η τοπική γνώση αγνοείται ή υποβιβάζεται.

Διαχείριση φυσικών πόρων

- Στη διαχείριση των οικοσυστημάτων αναγνωρίζεται πλέον ότι η διαχείριση πρέπει να προσεγγίζεται «ολιστικά» παίρνοντας υπόψη τις οικολογικές, κοινωνικές, και οικονομικές σχέσεις και τις αντίστοιχες κλίμακες, ενώ στο πλαίσιο της «προσαρμοστικής διαχείρισης» προτείνεται ότι η διαχείριση πρέπει να θεωρείται ως ένα πείραμα στη διάρκεια του οποίου η μάθηση και οι αναπροσαρμογές είναι διαρκείς.

Λήψη αποφάσεων

- Διερεύνηση της (προβληματικής) περίπτωσης
- Ανάλυση των αποτελεσμάτων της διερεύνησης
- Σκοποθέτηση για ανάληψη δράσης
- Ανάληψη δράσης και
- Αξιολόγηση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων

Συμμετοχική διαχείριση

- Η συμμετοχική διαχείριση των φυσικών πόρων συνεπάγεται την εμπλοκή όλων των ομάδων των ενδιαφερομένων.
- Συνεπάγεται άρα, τον από κοινού (συμμετοχική) καθορισμό του προβλήματος και την οικοδόμηση μιας κοινής ατζέντας (προγράμματος) για δράση.

Συμμετοχική μάθηση

- Μια προσέγγιση που αποσκοπεί στην ανταλλαγή γνώσεων στη βάση της «μάθησης μέσω ανακάλυψης» (εκπαίδευση ενηλίκων)
- Η συμμετοχική μάθηση η οποία αλλάζει τη βασική κατανόηση των ανθρώπων σχετικά με τη διαχείριση των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανόμενης της συμπεριφοράς τους, είναι ένα μέσο ενδυνάμωσης των εμπλεκομένων, ώστε να επιτύχουν μεγαλύτερο έλεγχο των πόρων που είναι σημαντικοί για την επιβίωσή τους.
- Η συμμετοχική μάθηση συχνά εξελίσσεται σε συμμετοχική έρευνα καθόσον υπάρχουν ερωτήματα τα οποία κανένας από τους ενδιαφερόμενους δεν είναι σε θέση να απαντήσει ικανοποιητικά και οι οποίες μπορεί καλύτερα να αντιμετωπιστούν μέσω μεθόδων συμμετοχικής έρευνας.

Συμμετοχική έρευνα

- Η συμμετοχική έρευνα αναφέρεται σε ένα εύρος προσεγγίσεων που διευκολύνουν τους συμμετέχοντες στην ανάπτυξη της κατανόησής τους και του ελέγχου των διαδικασιών των υπό διερεύνηση γεγονότων. Αυτό είναι σύμφωνο με την αρχή ότι η εμπλοκή στη δημιουργία των πληροφοριών συνεπάγεται καλύτερη κατανόηση και χρήση τους.

Αειφόρος Γεωργία

- Νέες γεωργικές πρακτικές
- Μάθηση των πρακτικών αυτών
- Διευκόλυνση της μάθησης
- Ενισχυτικό θεσμικό πλαίσιο
- Ενισχυτικές πολιτικές
- Διαχείριση της μετάβασης από τη συμβατική στην αειφόρο γεωργία - σε καθεμιά από τις παραπάνω διαστάσεις

Αειφόρος Γεωργία (II)

- Το πέρασμα στην αειφόρο γεωργία έχει συνέπειες για το είδος της γνώσης που είναι απαραίτητη και τη θεσμική δομή μέσα στην οποία η γνώση αυτή παράγεται
- Οι γεωργοί δεν χρειάζονται ‘ορθές’ και ‘έτοιμες για εφαρμογή λύσεις’, αλλά αρχές, ιδέες και προτάσεις που μπορούν να ελεγχθούν στις ιδιαίτερες συνθήκες τους. Η γνώση που υποστηρίζει την αειφόρο γεωργία είναι τοπικά εξειδικευμένη γνώση με την οποία οι ίδιοι οι γεωργοί μπορούν να πειραματιστούν.

Αειφόρος Γεωργία (III)

- η αειφόρος γεωργία εμπλέκει μια εντατική αλληλεπίδραση μεταξύ της επιστημονικής γνώσης και της γνώσης που παράγεται από τους γεωργούς
- η αειφόρος γεωργία συνεπάγεται περισσότερα πράγματα από την απλή αλλαγή των καλλιεργητικών τεχνικών. Απαιτείται αλλαγή στάσεων και γνώσεων
- η ομαδική δουλειά μπορεί να παρακινήσει την ατομική και συλλογική κριτική θεώρηση νέων πρακτικών και μεθόδων, και πειραματισμών πάνω σε νέες μεθόδους καθώς και την αποδοχή νέων κανόνων συμπεριφοράς και νέων αξιών που υποστηρίζουν τις ‘καλές πρακτικές’

Γεωργικές εφαρμογές (συμβατικές)

- Η τεχνική αλλαγή στη γεωργία θεωρήθηκε ότι προέρχεται από την υιοθέτηση τεχνικών καινοτομιών, που παράγονται από την έρευνα, από την πλευρά των παραγωγών.
- Έμφαση δόθηκε στη μελέτη της διαδικασίας διάχυσης των καινοτομιών καθώς και στην αναζήτηση των χαρακτηριστικών των καινοτομιών που μπορούν να επεξηγήσουν την αποτελεσματική διάχυσή τους και τα αποτελέσματά της στην κοινωνική και οικονομική αλλαγή

ΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

- Έμφαση δίνεται στη συνεργασία για την καινοτομία, και ιδιαίτερα σε στοιχεία όπως η αμφίδρομη επικοινωνία, η αλληλεξάρτηση, η συνέργια και η συμπληρωματικότητα μεταξύ των εμπλεκομένων/ ενδιαφερομένων.
- Η καινοτομία, τότε, αναδύεται από κοινές δράσεις όπου αναγνωρίζεται πως η συνεργασία μπορεί να είναι επωφελής για όλες τις πλευρές.

Γνώση & τεχνολογία

- Οι επιστήμονες δεν μπορούν εύκολα να 'επιλύσουν' τα σύνθετα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γεωργοί.
- Η κύρια διαφορά είναι ότι οι γεωργοί έχουν στο νου τους πολύ πιο ειδικούς σκοπούς και πιο 'ολιστική' προσέγγιση. Παράλληλα, τα αποτελέσματα των πειραμάτων πρέπει να έχουν πρακτική αξία γι' αυτούς.

Γνώση & τεχνολογία (II)

- Οι επιστήμονες μπορούν να συνεισφέρουν σε ένα συνεχή διάλογο σχετικά με τις πιθανές λύσεις, προσφέροντας πολλαπλές εναλλακτικές μεθοδολογίες και τεχνολογίες με τις οποίες οι γεωργοί μπορούν να πειραματιστούν και τελικά να επιλέξουν την προσφορότερη.

Συνεργασία - δικτύωση

- Η έμφαση στις ικανότητες – δυνατότητες των γεωργών δεν θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως ελαχιστοποίηση του ρόλου της επιστημονικής έρευνας. Μάλλον προτείνεται μια θεώρηση της καινοτομίας ως μιας διαδικασίας στην οποία συμμετέχουν επιστήμονες, γεωργοί και λοιποί ενδιαφερόμενοι.